

AVROTROS en Het Concertgebouw presenteren

Het Zondagochtend Concert

17 november 2024 - Grote Zaal - 11.00 uur

Radio Filharmonisch Orkest
Pablo Heras-Casado, dirigent

Hector Berlioz
1803-1869

Symphonie fantastique, op. 14 (1830)
Rêveries - Passions
Un bal
Scène aux champs
Marche au supplice
Songe d'une nuit du sabbat

Steun ons

Draag bij aan de toekomst van Het Concertgebouw, nu of later.
concertgebouw.nl/steun-ons

ONTDEK MEER

Op concertgebouw.nl/ontdek gaat een wereld voor u open. U vindt er video's, interviews, verhalen, podcasts, concertregistraties en nog veel meer. **Lees bijvoorbeeld het interview met Saskia Voorbach, AVROTROS-presentator van Het Zondagochtend Concert op concertgebouw.nl/voorbach.**

Verwacht in Het Zondagochtend Concert

8 dec - Grote Zaal

Simone Lamsma in Korngolds *Vioolconcert* &
Strauss' *Rosenkavalier-suite*

22 dec - Grote Zaal

Kerstconcert: klassiekers uit de barok

5 jan - Grote Zaal

Nieuwjaarsconcert met walsen, polonaises en Ravels *Bolero*

26 jan - Grote Zaal

Mendelssohns *Vioolconcert* door Noa Wildschut

Zien we u binnenkort weer terug op zondagochtend?

De volledige concertagenda vindt u op concertgebouw.nl/zondag.

Deel uw concertbeleving op social media! [#concertgebouw](https://twitter.com/concertgebouw)

Het Zondagochtend Concert wordt
elke week door AVROTROS rechtstreeks
uitgezonden op NPO Klassiek.

De Spaanse dirigent Pablo Heras-Casado is door *Opernwelt* uitgeroepen tot 'Dirigent van het jaar 2024'. Het prestigieuze operatijdschrift noemde hem 'retorisch en poëtisch indrukwekkend', omdat hij als geen ander muzikale verhalen tot leven brengt. Dat komt goed van pas in de *Symphonie fantastique*, het verhalende meesterwerk waarin Hector Berlioz 'een episode uit het leven van een artiest' verklankt. Het is de eerste échte symfonische, instrumentale 'programmamuziek', oftewel: muziek zonder tekst, maar met een verhaal.

Vernieuwer uit het niets

Onder componisten is Hector Berlioz een beetje een vreemde vogel. Waar veel van zijn collega's op elkaars vondsten voortborduurden – Beethoven ging verder waar Mozart en Haydn stopten, Brahms bouwde verder op Beethovens werk – leek de muziek van Berlioz uit het niets te komen. Geheel origineel en eigen, vernieuwde hij de muziek van zijn tijd. Zo was Berlioz volgens Richard Strauss 'de uitvinder van het moderne orkest': hij gaf onder meer althobo, harp en ventieltrompet een vaste plek in het symfonieorkest. Ook wist Berlioz het genre van de symfonie compleet te veranderen door de Duitse architecturale

vorm te vervangen door Franse verbeeldingskracht. Hij liet de symmetrische en gebalanceerde bouwtekeningen van Haydn, Mozart en Beethoven links liggen en maakte van zijn symfonieën echte vertellingen, waarin de luisteraar wordt meegesleept van scène naar scène, van beeld naar beeld. En dan is hij met zijn 'idée fixe' ook nog eens de eigenlijke uitvinder van Wagners 'Leitmotiv', de muzikale verklanking van een karakter of emotie die steeds door een muziekstuk heen terugkeert.

Hopeloos verliefd

De oorsprong van die vernieuwingsdrift ligt in Berlioz' conservatoriumtijd in Parijs. Toen hij in 1827 een voorstelling van Shakespeares *Hamlet* bezocht, werd de 24-jarige student op slag smoorverliefd op de Ierse actrice Harriet Smithson, die de rol van Ophelia vertolkte. Ondanks Berlioz' verwoede – en eerlijk gezegd ronduit obsessieve – pogingen tot contact, reageerde Smithson in eerste instantie niet op Berlioz avances. Hij bleef haar brieven schrijven, bloemen sturen en betrok zelfs een appartement van waaruit hij haar kon zien thuiskomen na haar toneelvoorstellingen. In die ongelukkige, onbeantwoorde en obsessieve liefde, zocht Berlioz zijn toevlucht tot de opium en de muziek,

wat de vijfdelige semi-autobiografische *Symphonie fantastique* opleverde. Om het publiek mee te nemen in die kleurrijke, prachtige, bizarre en verontrustende opiumdroom, deelde hij bij de première een toelichting uit.

Symfonische vertelling

In het openingsdeel 'Rêveries - Passions' (dromen - hartstochten) klinkt de gemoedstoestand van de kunstenaar voordat hij zijn geliefde ontmoet. Hij beleeft intense emoties: hoop, verlangen en melancholie, die allemaal samenkomen in een dromerig thema. Wanneer hij 'de vrouw' ontmoet, wordt hij overspoeld door een allesomvattende passie. De idée fixe wordt geïntroduceerd als een lyrisch, liefdevol thema dat zijn diepe obsessie voor haar symboliseert. Op een levendig bal ('Un bal') ziet de kunstenaar in de menigte van vrolijk dansende mensen ineens zijn geliefde. Uiteraard klinkt de smachtende idée fixe nu weer. Iedereen om hen heen danst uitbundige walsen, maar zijn gedachten blijven gefixeerd op haar. Hierop volgt een plattelandsscène ('Scène aux champs'), waarin de kunstenaar op zoek is naar rust, die hij lijkt te vinden als twee herders een vredig duet spelen. Maar als hij aan zijn onbeantwoorde liefde denkt, groeit de innerlijke

onrust. Het herdersduet keert terug, maar wordt abrupt onderbroken door een donderend onweer, dat zijn gevoelens van eenzaamheid en wanhoop benadrukt. Die wanhoop leidt tot het volgende deel: 'Marche au supplice' (mars naar het schavot). De kunstenaar heeft zichzelf vergiftigd met opium om aan zijn liefdesverdriet te ontsnappen, maar de dosis is te laag waardoor hij in een drugstrip raakt. Hij denkt zijn geliefde vermoord te hebben en wordt nu door een menigte naar het schavot geleid om geëxecuteerd te worden. De mars is macaber en beklemmend. De idée fixe die kortstondig terugkeert als laatste gedachte aan zijn geliefde, wordt afgebroken door de val van de guillotine. Het slotdeel, 'Songe d'une nuit du sabbat' (droom van een heksensabbat), is grotesk en hallucinatoir. Tussen de heksen, monsters en geesten verschijnt opnieuw de geliefde, maar deze keer in de vorm van een grimmige heks. De idée fixe is getransformeerd tot spottende dans. Doodsklokken luiden en het beroemde dies irae-thema (het gregoriaanse gezang van de dodenmis) klinkt, vermengd met een wilde heksendans: de symfonie eindigt in een macabere en angstaanjagende climax.

Alexander Klapwijk